

התפתחות הנר

מתוך תקליטור מולטימדיה 'כף שנה אחד'

ההיסטוריה של הנר

לאחר שגילה האדם הקדמון את האש, הוא למד "לכלוא" אותה בכלי וכך להשתלט עליה, להעבירה ממקום למקום ולהשתמש בה לצרכיו: חימום, תאורה ובישול.

הנרות הראשונים היו עשויים מאבן או מצדף שלתוכם יצקו שומן של בעלי חיים או שמן והכניסו פתיל. מאוחר יותר השתמשו בחומר חרסיתי ליצירת כלים שונים וביניהם קעריות להדלקת שמן. את הקעריות יצרו מחומר רך, שאינו דליק, והיו שורפים אותן באש כדי שיהפכו לכלי חרס קשיחים. הקעריות הראשונות כללו מעין בקע להנחת הפתיל. בהמשך החלו מייצרים כלים סגורים שלהם ידידת נשיאה ושני פתחים: האחד, עין הנר, ליציקת השמן, והשני, פי הנר, להנחת הפתיל.

את הכלים היו ממלאים בחומר בעירה, מניחים בהם פתיל ומדליקים. כלים אלו נקראו *נר, נר שמן או נר חרס*. צורת הנרות התפתחה והשתנתה עם השנים הן כתוצאה מאופנה והן כתוצאה מצרכים.

במאה הראשונה לפנה"ס, לאחר הכיבוש הרומי, החלו מייצרים נרות על פי תבנית, ולא באופן ידני, דבר שהפך אותם פופולריים וזולים. התבנית הייתה עשויה משני חלקים נפרדים: עליון ותחתון. החלק העליון כלל שני פתחים – ליציקת השמן ולהנחת הפתיל. החלק התחתון שימש כמָכָל לשמן. את שני החלקים היו מייבשים בנפרד ואחר כך מחברים אותם לתבנית בעזרת חומר רך ומייבשים שנית.

היהודים נהגו לעטר את נרותיהם בסמלי יודאיקה כמו: מנורה, שופר, לולב, אתרוג, שבעת המינים וכו', וכן בציורים של כלים חקלאיים.

מנוזל למוצק

הנר המוצק החליף את מקומו של הנר הנוזלי החל במאה החמישית לפנה"ס. בתחילה היו טובלים כפיסי עץ בשומן כבשים. מאוחר יותר הוחלפו כפיסי העץ בסוף ובפתילים.

הנרות הראשונים העשויים דונג דבורים נוצרו בתקופה הרומית, במאה הראשונה לספירה. אולם נרות אלה היו יקרים מאוד, ומסיבה זו המשיכו לשמש מנורות השמן.

במאה השמונה-עשרה החלו מייצרים נרות מחומר לבן ושמוני המצוי בגולגלות של לווייתנים.

ב-1854 הצליח מדען אנגלי לזקק נפט גולמי ולהפיק את הפרפין. הפרפין משמש כחומר עיקרי לייצור נרות עד עצם היום הזה.

הנרות בימינו שונים זה מזה בצורתם, בגודלם, בצבעם ובשימושיהם. יש נרות העשויים שמן ופתיל, ואחרים מפרפין ושעווה שבמרכזם עובר פתיל.

הכנת נרות

פעילות בקבוצה קטנה בהשגחת מבוגרים

- נְמֵס פרפין בקופסאות שימורים (אפשר להכניס מספר קופסאות לכלי עם מים ולהניח על גבי פלטה חשמלית).
- נוסיף לפרפין המומס שאריות צבעים כדי לצבוע אותו.
- נכין פתילים מחוט כותנה, נקשור את הפתיל בקצה כדי למנוע גלישת פרפין (חלב).
- נמלא במכלים מים קרים ונניח אותם לפני הילדים.
- נניח לפני הילדים את הכלי עם הפרפין החם.
- נטבול את הפתיל פעם בפרפין ופעם במים הקרים.
- נחזור על הפעולה פעמים אחדות עד שמתגבש פרפין על הפתיל ונוצר נר.
- נקשט את הנר בפרפין על ידי טבילת הנר בקופסאות עם פרפין בצבעים שונים. בכל פעם נטבול את הנר פחות עמוק בקופסה כדי לא לכסות את הצבע הקודם.
- כדי לייצב את הנר ניישר את בסיסו באמצעות סכין מחוממת.

דרך נוספת להכנת נרות פרפין

- ניצוק פרפין מומס לתוך תבניות (קליפת ביצה, תבניות של עוגיות או תבניות עשויות נחול רטוב, גבס וכו').
- נוסיף פתיל.
- לאחר שהפרפין מתקרר ומתגבש נוציא אותו מן התבנית ונקשט.

הכנת נרות שעווה

- ניקח משטחי שעווה, נניח במרכז כל אחד מהם פתיל ונגלגל. (משטחי שעווה ניתן לקנות בחנויות הפנאי).

הכנת נרות חרס מחומר

- נניח לפני הילדים מבחר של תצלומי נרות חרס, או נרות חרס שונים
- נכין מחומר קעריות לשמן ונדאג לעצב בהן פיה לפתיל
- נבקש מהילדים להתבונן בעיטורים שעל נרות החרס או תצלומיהם ולקשט את קעריות החומר בהשראתם.

נרות דולקים

- נעמיד זה לצד זה שני נרות זהים. נדליק אחד מהם ונעקוב אחר השינויים: הנר הדולק נמס, ואילו הנר שלא הודלק נשאר כשהיה.
- ליצירת אווירה נעימה בפעילות הנערכת בשעות הערב נדליק "פנסים סיניים" – נרות הנעוצים בתוך שקיות נייר מלאות בחול או בתוך חצאי בקבוקי פלסטיק מלאים בחול. אפשר להאיר את הכניסה לגו בנרות אלו.

נרות מקושטים

- נקשט נרות שעווה לבנים בגדלים שונים בעזרת שעווה צבעונית. (שעווה צבעונית לפיסול ולקישוט ניתן לקנות בחנויות פנאי; ניתן אף להמס שאריות שעווה ולהוסיף להן שאריות של צבעי פנדה).

צוק שירים

- למילות השיר 'הדליקו נרות' ושמיעתו
<http://www.zemereshet.co.il/song.asp?id=1159>
- למילות השיר 'נר חנוכה' ושמיעתו
<http://www.zemereshet.co.il/song.asp?id=1543>
- למילות השיר 'נר לי' ושמיעתו
<http://www.zemereshet.co.il/song.asp?id=114>
- הצעה לפעילות על השיר ניתן לקרוא בחוברת "[זמר לך לגיל הרך – שירי חגים](#)"
- למילות השיר 'נרותי הזעירים' ושמיעתו
<http://www.zemereshet.co.il/song.asp?id=942>

תופסת הסביבונים והנרות

צרכה: מיכל 56 – מדריכה ארצית לחינוך אופני

המטרות

1. הילדים ידמו את גופם לסמלי החג: נר וסביבון, ויניעו אותו בהתאם.
2. הילדים יכירו את המושגים: ציר, מעגל וסיבוב באמצעות גופם ותנועתם.
3. הילדים יתנסו במצבים הדורשים שינויי כיוון במרחב תוך התנסות בעצירה ובבלימת הגוף.
4. הילדים ישכללו את התנועות הבסיסיות: ריצה, רדיפה, בריחה והתחמקות במרחב.

ציוד

1. מכינים מדבקות כמספר ילדי הגן. כל מדבקה תישא את אחת מהמילים הבאות: 'נס', 'גדול', 'היה', או 'פה'.
2. סביבון גדול הניתן לצפייה גם מרחוק.

התארגנות

מחלקים את הגן לקבוצות בנות 10 - 12 ילדים. בכל פעם תפעל קבוצה אחת לסירוגין במשך 2 דקות בערך, בעוד שאר הקבוצות צופות בה. כל ילד בקבוצה יקבל מדבקה אחת, כך שכל קבוצה תכיל מגוון של מדבקות באופן שווה פחות או יותר.

• הפעילות

- הגננת תסובב את הסביבון, בעוד הכול ממתינים לנפילתו, ועם הנפילה מכריזים בקול את שם האות שהסביבון מורה עליה.
- הילדים בעלי המדבקה שנושאת את האות הופכים ל'תופסים', וכל השאר יברחו למרחב בגבולות מוגדרים.
- ילד שנתפס הופך ל'נר' - מדמה את גופו לנר.
- **הצלה** – חברי הקבוצה שאינם תופסים יכולים להציל את ה'נר', אם יצליחו להסתובב סביבו סיבוב מלא, באופן המדמה תנועה של סביבון.
- **החלפת תופסים** תעשה על-ידי הגננת או בעל תפקיד מדי כמה שניות, באמצעות סיבוב מחדש של הסביבון